

Richtlijn over identificatie in een gerechtelijke context

Een journalist die in zijn berichtgeving een verdachte, een veroordeelde of een slachtoffer identificeert door woord, tekst of beeld, maakt steeds een afweging tussen het recht van het publiek om zo volledig mogelijk geïnformeerd te worden enerzijds, en het recht op privacy van de persoon over wie bericht wordt anderzijds. Deze belangenafweging maken is niet eenvoudig. Naar gelang van de situatie zal de journalist kiezen voor een volledige identificatie, voor een beperkte identificatie of voor het niet bekendmaken van de identiteitsgegevens. De beslissing om een verdachte of een slachtoffer volledig te identificeren is bij voorkeur geen inschatting van de individuele journalist, maar een op de redactie overlegde beslissing. Overwegingen in verband met het maatschappelijk belang van de berichtgeving komen daarbij op de eerste plaats. Journalisten en redacties die zich op het maatschappelijk belang beroepen, moeten dit steeds kunnen motiveren. Dat doet overigens niets af aan het recht van elke journalist om zijn medewerking op een concreet punt te weigeren als hij of zij een bepaalde journalistieke handelwijze beroepsethisch moeilijk vindt.

Deze richtlijn is bedoeld als een hulpmiddel bij het maken van deze belangenafweging. In de richtlijn worden een aantal situaties besproken, en daarbij wordt aangegeven welke oplossing de voorkeur verdient. De specifieke omstandigheden van een concrete situatie kunnen ook tot een andere verantwoorde keuze leiden, maar de journalist of de redactie moet die keuze tot identificatie steeds kunnen motiveren.

Plicht 5 van de Verklaring der plichten en rechten van de journalist (1971) zegt dat de journalisten 'zich ertoe verplichten het privéleven van personen te eerbiedigen'. Artikel 5 van de Code van journalistieke beginselen (1981) zegt: 'De uitgevers, de hoofdredacteuren en de journalisten moeten de individuele waardigheid en privacy respecteren. Zij moeten elke ongeoorloofde inmenging in persoonlijke pijn en smart vermijden, tenzij overwegingen in verband met de persvrijheid dit noodzakelijk maken'.

Als regel bepaalt het Europees hof voor de rechten van de mens dat privacygegevens bekendmaken slechts kan indien hierdoor een bijdrage wordt geleverd tot een debat van maatschappelijk belang. Recht op privacy en persvrijheid moeten daarom telkens tegenover elkaar afgewogen worden.

Soms verbiedt de wet bovendien uitdrukkelijk het identificeren van betrokkenen in bepaalde situaties. Dit geldt onder meer voor minderjarigen die betrokken zijn in een zaak voor de Jeugdrechtbank (art. 433bis Strafwetboek) en voor slachtoffers van seksueel geweld (art. 378bis Strafwetboek).

Bij de bekendmaking van namen en andere identificatiegegevens in de gerechtelijke verslaggeving moet daarom terughoudendheid in acht worden genomen. Dit geldt ook voor indirecte identificatie. Toch zijn er situaties waarin identificatie aangewezen kan zijn.

Achtereenvolgens wordt in deze richtlijn de berichtgeving over verdachten, veroordeelden, minderjarigen en slachtoffers toegelicht.

1. Verdachten

Principes:

Beperkte identificatie kan uitzonderlijk.

Volledige identificatie en herkenbare beelden kunnen alleen onder specifieke voorwaarden.

1.1. *Algemeen*

Uiterste voorzichtigheid wordt in acht genomen wanneer er twijfel is over de betrokkenheid van de verdachte. Elke verdachte geniet immers het vermoeden van onschuld en dit dient uit de berichtgeving te blijken.

1.2. *Beperkte identificatie*

De voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen eventueel** worden vermeld.

Of deze gegevens worden vermeld, en de mate waarin, moet hoofdzakelijk afhangen van 1.1 en van de ernst van de feiten, de stand van het onderzoek en het maatschappelijk belang om over de feiten te berichten.

Bij lichte misdrijven ligt zelfs beperkte identificatie niet voor de hand.

1.3. *Volledige identificatie en herkenbare beelden*

Volledige identificatie en herkenbare beelden kunnen alleen onder één van volgende voorwaarden, die de redactie moet kunnen motiveren:

- Een ernstig maatschappelijk belang rechtvaardigt de volledige identificatie.
- De verdachte is een publiek figuur en het maatschappelijke belang rechtvaardigt zijn identificatie.
- Bij ernstige misdrijven wanneer de schuld aannemelijk is gemaakt, bijvoorbeeld door een bekentenis, een betrapping op heterdaad of door informatie uit betrouwbare bron.
- De verdachte is voortvluchtig en de politie of het gerecht heeft een opsporingsbericht verspreid met volledige identiteitsgegevens en/of herkenbare beelden.
- De verdachte is voortvluchtig en vormt een gevaar voor de samenleving.
- Het volledig identificeren van de verdachte kan een waarschuwing betekenen voor mogelijke nieuwe slachtoffers.
- De verdachte komt zelf met zijn verhaal naar buiten en maakt geen bezwaar tegen verdere identificatie.

1.4. *Minderjarige verdachten*

Zie 4.

2. Veroordeelden:

Principes:

Beperkte identificatie kan eventueel.

Volledige identificatie en herkenbare beelden kunnen alleen onder specifieke voorwaarden.

2.1. *Algemeen*

De herintegratie in de maatschappij van een veroordeelde, zijn reclassering, of het lange tijdsverloop na de veroordeling, zijn elementen waarmee de journalist rekening houdt om terughoudend te zijn met identiteitsgegevens.

2.2. *Beperkte identificatie*

De voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen eventueel** worden vermeld.

Of deze gegevens worden bekend gemaakt, en de mate waarin, moet hoofdzakelijk afhangen van 2.1 en van de ernst van de feiten, de stand van de procedure en het maatschappelijk belang om over de feiten te berichten.

Bij lichte misdrijven ligt zelfs beperkte identificatie niet voor de hand.

2.3. *Volledige identificatie en herkenbare beelden*

Volledige identificatie en herkenbare beelden kunnen alleen onder één van volgende voorwaarden, die de redactie moet kunnen motiveren:

- Het maatschappelijk belang rechtvaardigt de volledige identificatie.
- De veroordeelde is een publiek persoon en het maatschappelijk belang rechtvaardigt zijn volledige identificatie.
- De ernst van de feiten rechtvaardigt de volledige identificatie.
- De veroordeelde komt zelf met zijn verhaal naar buiten en maakt geen bezwaar tegen volledige identificatie.

2.4. *Minderjarige veroordeelden*

Zie 4.

3. Slachtoffers

Principes:

Beperkte identificatie kan eventueel.

Volledige identificatie en herkenbare beelden zijn in de regel niet toegestaan.

3.1. *Algemeen*

Bij slachtoffers worden, indien mogelijk, de identiteitsgegevens pas bekendgemaakt nadat blijkt dat het slachtoffer of de rechtstreekse familie op de hoogte is gebracht.

Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de vraag van een slachtoffer of zijn directe omgeving om niet geïdentificeerd te worden.

Elke identificatie van slachtoffers van seksueel geweld is bij wet verboden, tenzij met hun schriftelijke toestemming of die van de onderzoeksmagistraat.

3.2. *Beperkte identificatie*

De voornaam, de eerste letter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats **kunnen eventueel** worden vermeld.

Of deze gegevens worden vermeld, en de mate waarin, moet afhangen van 3.1. en van de ernst van de feiten en van het maatschappelijk belang om erover te berichten. De redactie moet haar beslissing kunnen motiveren.

3.3. *Volledige identificatie en herkenbare beelden*

Volledige identificatie en herkenbare beelden kunnen alleen onder één van volgende voorwaarden, die de redactie moet kunnen motiveren:

- Een ernstig maatschappelijk belang.
- De ernst van de feiten.
- De bekendheid van het slachtoffer.
- De instemming van het slachtoffer of van zijn nabestaanden.

3.4. *Minderjarige slachtoffers*

Zie 4.

4. Minderjarigen

Principes:

Zelfs met beperkte identificatie moet uiterst terughoudend worden omgesprongen.

Volledige identificatie en herkenbare beelden van een minderjarige die betrokken is bij strafbare feiten, zijn in de regel niet toegestaan.

4.1. Algemeen

Elke identificatie van een minderjarige die het voorwerp is van een maatregel van een jeugdrechter, is bij wet verboden.

4.2. Beperkte identificatie

Enkel bij ernstige misdrijven en op voorwaarde van een ernstig maatschappelijk belang **kunnen eventueel** de voornaam, de beginletter van de familienaam, de leeftijd en de woonplaats bekend worden gemaakt, àls dit verenigbaar is met 4.1.

Minderjarige slachtoffers worden in de regel niet geïdentificeerd, minstens wordt uiterst terughoudend omgegaan met gegevens die identificatie mogelijk maken.

Als de ouders of nabestaanden van minderjarigen de pers verzoeken een bepaalde lijn aan te houden in verband met de identificatie van minderjarigen, wordt daarmee zo veel mogelijk rekening gehouden.

4.3. Volledige identificatie en herkenbare beelden

Volledige identificatie en herkenbare beelden zijn in regel niet toegestaan.

In zover verenigbaar met 4.1., zijn uitzonderingen enkel mogelijk onder één van volgende voorwaarden, die de redactie moet kunnen motiveren:

- De politie of het gerecht verspreiden zelf een opsporingsbericht met volledige identificatie en/of herkenbare beelden.
- De feiten zijn zeer ernstig en hebben de maatschappij beroerd.
- De ouders van minderjarige slachtoffers komen zelf met hun verhaal naar buiten en maken geen bezwaar tegen volledige identificatie of herkenbare beelden van hun kind.